

Маленький принц
Антуан де Сент-Екзюпері

Шкільна бібліотека української та світової літератури
Твори відомого французького письменника, поета, професійного льотчика
Антуана де Сент-Екзюпері (1900–1944) раз у раз привертають увагу сучасного
читача.

«Маленький принц» (1943) – найвідоміший його твір – став підсумком
життєвого досвіду письменника. Ця мудра і людяна казка-притча просто і
проникливо розповідає про найважливіше – про дружбу і любов, про красу і
нетерпимість до зла. Читаючи її, відчуваєшся дитиною і починаєш дивитися на
навколишній світ зовсім іншими очима. «Усі ми родом з дитинства», –
нагадує Сент-Екзюпері, знайомлячи читачів з Маленьким принцом –
найзагадковішим і найзворушливішим героєм світової літератури.

Антуан де Сент-Екзюпері

Маленький принц

СЕНТ-ЕКЗЮПЕРІ: ЖИТТЯ ЯК ПОЛІТ

Відтоді, як скінчилося життя Антуана де Сент-Екзюпері, яскраве й
прекрасне, як срібний слід літака у небесній блакиті чи як політ серпневої
зірки на нічному небі, – з'явилося чимало нових понять, без яких не
обходиться нині жоден випуск новин, жоден номер газети. «Глобалізація»,
«світова спільнота», «знакова постать»... І ці поняття, хоч їх ніби й немає
і не може бути у французького письменника першої половини ХХ століття,
якимсь таким особливим чином пов'язані саме з ним, що переконливо
засвідчують його актуальність і незаперечну сучасність. Він передчував,
передбачав і формував їх, наближав до нас їхню суть. І продовжує робити це
своїми творами, знімаючи з тих понять сьогодні нашарування банальності, що
виникає часом від надміру частого вживання самих слів. Багатьом затертим
словом він знову й знову повертає справжній сенс: хліб, вода, дитинство,
відповідальність, перемога, любов... Нагадує про істини, які ніби й
залишилися на своїх місцях, але цього замало, щоби ми справді жили у згоді
з ними, щоби вони були незахитані і ясні, немов записані на скрижалях.

Дитинство безперечно стоїть у тому ряду ключових понять поетичного світу
Сент-Екзюпері. Він народився разом із своїм бурхливим століттям, 1900
року, в аристократичній родині, що веде своє походження від старовинних
лицарських родів, Лімузенського та Провансальського. У знаменитій фразі
письменника «Звідки я? Я з мого дитинства» справді криється великий зміст.
Вона нагадує нам про колосальне значення для формування людини перших

вражень, атмосфери рідного дому, родинних стосунків, про величезний вплив матері. Для Антуана мати залишилася на все життя найдорожчим другом; все життя він писав їй ширі, сповнені ніжності листи, зв'язався в усьому, чим жив. Уже молодший лейтенант авіації, він пише матері: «Ви найкраще, що є в моєму житті. Я сумую сьогодні за домівкою, як хлопчисько...»

Антуан був третьою дитиною в родині, ще двоє народилися після нього. 1904-й, рік народження наймолодшої сестри Габрієли, це рік смерті батька. Тож дитинство, таке сяйне у спогадах письменника, далекі не було безхмарним, і з роками він дедалі краще осягав, яку дивовижну стійкість зуміла виявити його мати, аби родинна трагедія не стала катастрофою, яку силу любові й самопожертви вона засвідчила, аби дитинство всіх її дітей, усупереч непоправній втраті та всім проблемам, усупереч навіть Першій світовій війні! – було по змозі безхмарним, радісним і змістовним. Але з дитинства він виніс і найважливіші моральні уроки; достатньо згадати лише один: коли почалася війна, мати добровільно пішла працювати сестрою-жалібницею. Не дивно, що образи дитинства, такі незатямлено яскраві, оповиті таким ніжним серпанком, проходять через усі книжки Сент-Екзюпері, вивершуючись останнім закінченим твором, філософською казкою «Маленький принц», котру нині знають і люблять у всьому світі. Написати її могла лише людина, яка зберегла в душі неушкодженим увесь запас дитячої мудрої безпосередності й довіри, всю пам'ять тих стосунків зі світом, котрі є перевагою самого лише дитинства. І це не лише теплота, надійність та захищеність дитинства: це ще й його сутнісна проникливість, безпомилкове розпізнання всякої неправди та фальшу, відчуття справедливості як універсального закону, а «немотивованої реальності» казки як достеменної правди, що нітрохи не суперечить усім більш очевидним речам. Екзюпері переконливо оскаржив прозаїчне уявлення про дитинство як «незнання»: це лише інше знання, і нехай знавці логіки, з яких він не раз кепкує, добре поміркують щодо істинності одного й другого...

Тим часом приходить пора навчання. Ця доволі довга смуга життя Екзюпері лише на перший погляд видається сум'ятливою та суперечливою: зробивши поправку на складний час, на катаклізми, що стрясали Європу і Францію, на нове родинне нещастя – смерть брата Антуана, Франсуа, побачимо певну послідовність у тих пошуках себе, що їх можна визначити як прагнення самореалізації. Непересічність натури й різнобічна обдарованість у такому пошуку далекі не полегшують справи. Але він завжди може розраховувати на терпляче розуміння матері: воно жилося не лише любов'ю, а й повагою, незаперечним визнанням суверенності його людської сутності, його особистості. Ось де виток шляхетного демократизму Екзюпері – справжнього демократизму. Коледжі, у яких він вчився, дали добру базову освіту, але навколишній світ уже стрімко мінявся, саме цих змін не могли передбачити жодні навчальні програми. Антуан готується до конкурсу у Військово-морське училище, посилено студіює математику, але все ж «завалює» іспити і вступає на архітектурне відділення Академії мистецтв. Його біографи часом дещо прямолінійно пов'язують подальші події з тим, що іще в дванадцять років на літовищі в Амбер'є він уперше піднявся в повітря; вів літак знаменитий пілот Ведрін. Так чи інакше, 1921 року Екзюпері кидає Академію, втрачаючи тим самим відстрочку від армії, і вступає добровольцем до авіаційного полку в Страсбургу. Це не порив, а виважене рішення, тим більше виважене, що казарма й солдатчина багато чим не імпонують волелюбній натурі Антуана,

боляче зачіпають його почуття власної гідності. Але є речі вищі: відповідальність, обов'язок. Усе життя він долав такі дилеми, долав із гідністю, бо керувався непомильними моральними орієнтирами. Та відстань до мети визначаємо не ми самі: спершу він опиняється в ремонтних майстернях, і лише наполегливість та цілеспрямованість (котрі його оточення часто сприймало як незрозумілу напруженість і тривожність) допомагають йому невдовзі скласти іспит на цивільного льотчика, домогтися перевodu в Марокко, де він дістає посвідчення військового льотчика, де він літає над пустелею, ще не здогадуючись, як багато буде пов'язано з нею, а за півроку повертається до Франції, до авіаційної школи в Істрі. Далі – офіцерські курси в Аворі, призначення в авіапункт під Парижем. Дарма, що літаки ще такі недосконалі та ненадійні: ні з чим не порівнюване відчуття польоту й упевненість, що авіація відкриває людству дивовижні перспективи, варті всіх незручностей та небезпек. Заручення з коханою дівчиною зі свого кола так чудово довершує це відчуття здійсненості, знайдення себе. Та варто лише так подумати... На початку 1923 року Екзюпері зазнає першої серйозної авіакатастрофи, дістає важкі травми. Родина нареченої ставить йому ультиматум: або одруження, або його небезпечна професія... Знову дилема, знову вибір, але ж не можна зраджувати й себе! Так аварія здатна зруйнувати не лише літак, пілота, а й особисте життя. Починати доводиться майже з нуля: службовцем на заводі, що виробляє черепицю; щоби стати торговим агентом автомобільної фірми, він спершу проходить стажування на заводі фірми як простий робітник. Може, Антуан почувается невдахою? О ні, сам він убачає в цьому незаперечний сенс: його дедалі більше вабить літературна праця, а вона потребує, крім усього іншого, життєвого досвіду, вражень.

Перша опублікована новела має назву «Льотчик» – це уривок із повісті, яка не збереглася. І може, саме новела з промовистою назвою позначила вихід зі смуги невдач та випробувань. Адже буквально слідом Екзюпері знайомиться з адміністратором авіакомпанії, заснованої п'ять років тому конструктором Латекоером. Це час, коли авіація ще лише утверджувала свої можливості, долаючи скептицизм, недовіру, конкуренцію більш звичних, а тому, здавалося, більш надійних засобів зв'язку. Справа вимагала великої віри і волі; працюючи на авіаперевезеннях пошти (лінії Тулуза–Касабланка, згодом Касабланка–Дакар), ставши врешті начальником аеродрому проміжної станції Кап-Джубі (Ріо-де-Оро, Іспанія), Екзюпері глибоко переймається цією справою. Для нього найбільше важить причетність, участь у справі, безумовно важливій та потрібній: адже пошта приходить до адресатів за десятикратно коротший час. Подобається сама назва компанії – «Лінія»: щось таке, що єднає і континенти, й людей. «Мене, – пише він матері, – такого, як я є, – слід шукати в тому, що я пишу, – це сумлінно вивірений і осмислений підсумок усього, що я думаю та бачу». Таке письменницьке кредо, помножене на виняткову новизну матеріалу, простоту й динамічність стилю та вкоріненість у багатій літературній, загалом культурній традиції, – ось складові заслуженого успіху роману Екзюпері, що дістав назву «Пошта – на Південь» (цю назву перекладали також як «Південний поштовий»). З дикого, пустельного й небезпечного місця, форту Кап-Джубі, Антуан написав матері, що він дуже щасливий, бо знайшов своє покликання. Що він мав на увазі: авіацію, літературу? Чи те унікальне поєднання двох професій, яке створив саме він? Вони в нього справді неподільні: одночасно з виходом першого роману він закінчує вищі авіаційні курси морського флоту. Згодом він напише: «Певна річ, покликання допомагає визволити в собі людину, але так само необхідно, щоб і людина могла дати волю своєму покликанню...» У

польотах над пустелею чи над океаном він жив таким напруженим творчим життям, яке годі собі й уявити. Польоти відкривали зовсім іншу картину світу, давали можливість побачити життя справді «в іншому світлі». Ці нові горизонти стрімко розширювалися; завдяки роботі в Південній Америці, в Північній та Західній Африці він дедалі більше відчував і розумів цілу планету як свій дім і людство як одну родину. У 1933–1934 роках як льотчик-випробувач Екзюпері здійснює нечувані на ті часи перельоти і прокладає нові траси; у бухті Сен-Рафаель він мало не загинув. Іншим разом, після аварії в Лівійській пустелі він і його механік уже були на волосинці від смерті, коли їх урятували араби-кочівники... Кажуть (е любителі подейкувати про дивацтва Сент-Екса й тим засвідчити свою наближеність до нього), що пілотом він був своєрідним і строгим вимогам Дідьє Дора відповідав не в усьому: міг перед вильотом захопитися читанням і забути про час, а злітаючи, міг забути... зачинити дверцята кабіни. Зате машину відчував і розумів, як живу істоту, а в екстремальних обставинах виявляв неперевершену винахідливість, позаяк і був визнаним винахідником і мав на свої винаходи кілька патентів.

«Нічний політ» приносить йому справжнє визнання, славу, відзнаки. Втім, хто зна, чи не більшою відзнакою є для нього орден, який він одержав як «пілот виняткової відваги», що виявив «рідкісну самовідданість, рятуючи потерпілі екіпажі»? Чи все-таки Велика премія роману Французької академії за «Планету людей» (1939) затьмарила інші нагороди? Насправді він надто спокійно сприймав відзнаки: не це його захоплювало в роботі. Беззисковий, трішки наївний, непрактичний, довірливий майже по-дитячому, він усе життя захоплювався. Захопив його й Радянський Союз, коли 1935 року він відвідав як кореспондент паризьких газет цю загадкову й застрашливу для Заходу країну. Як свого часу Бернард Шоу, він беззастережно вірив тому, що йому тут говорили й показували; а тут уміли подбати, аби такий гість тільки це й побачив. Набирала обертів сталінська репресивна машина, та у страшному тридцять сьомому чарівний французький гість був уже далеко: у репортажах із фронтів республіканської Іспанії він оповідав співвітчизникам про «коричневу чуму» фашизму. Це світове лихо він проникливо осягнув як потворний продукт нівеляції, підлеглості, примітивної моралі. Коли вибухнула Друга світова війна, Екзюпері воював за свою батьківщину і як військовий льотчик, і як уславлений письменник: він справді робив усе, що міг. Не зміг лише одного: жити в окупованій Франції. Він емігрував до Сполучених Штатів, але залишався людиною Опору і писав твори, які підтримували й надихали Опір; такими є і «Військовий льотчик», і «Лист до заручника», такою мала стати книга «Цитадель», що залишилася незакінченою. У США написано й «Маленького принца». Та коли окупаційна влада у Франції заборонила й вилучила «Військового льотчика», коли натомість його перевидало підпільне видавництво – для письменника це було як владний поклик до повернення.

Йому пропонували працювати в інформаційній службі; Дідьє Дора кликав у цивільну авіацію. Але Екзюпері знову у своїй ескадрильї 2/33, яка тепер базується в Тунісі, він знову здійснює бойові вильоти, долаючи спротив тих, хто прагне вберегти його: для літератури, для Франції. У «Військовому льотчику» є відповідь і на це: «Я завжди ненавидів роль спостерігача. Що ж я таке, якщо не беру участі? Щоб бути чимось, я маю брати участь». 31 липня 1944 року він не повернувся з розвідувального польоту. Це був дев'ятий політ, хоча спершу він ледве домігся дозволу на п'ять. Останній з тих чотирьох, на які він добився нового дозволу...

Звичайно, цей начерк життєвого шляху письменника надто пунктирний, у ньому не може вміститися ні безкрає небо пілота, ні широчінь душі видатного мислителя-гуманіста, ні та відданість, якою він обдаровував друзів, ні гіркота його невдач, розчарувань, помилок. На щастя, є його книжки, у яких він сам і його життя відбиті правдиво і широко. Це наче сповідь. Вона довірена, простягнута читачеві жестом такої доброї волі, зичливості, віри в людину, надії на розуміння, що не відгукнутися неможливо.

Як письменник Екзюпері – першовідкривач не самої лише авіації, а й цілого спектра проблем, із нею пов'язаних. Об'єктивний сенс його творчості набагато ширший за «тему». «Нічний політ» саме тому приніс авторові великий успіх, що «тема» дала змогу загострити пекучі питання сучасності: прогрес і його ціна, техніка і реальна розплата за неї, швидкість і природний плин життя, ризик і моральна відповідальність. Можемо бачити в становленні, достоту в пелюшках, могутню індустрію авіаційних перевезень; і це «ретро» сповнене значущого перегуку з нашим днем: ось звідки ми вийшли – і куди прийшли. У цьому творі ще поки що тільки пошту перевозять нічними рейсами, це лише початок. І безжально-цілеспрямований начальник цієї служби Рів'єр (насправді – Дідьє Дора, якому й присвячено твір; згодом Екзюпері вже не ховатиме своїх героїв за вигаданими іменами) карбує свої залізні присуди: «Нічні польоти... – це для нас питання життя і смерті, бо кожної ночі ми втрачаємо ту перевагу над залізницею і пароплавом, яку здобуваємо протягом дня». Справедливість цих передбачень уповні довів час. «Рів'єр не знав, коли і як цивільна авіація почне нічні польоти, але знав, що це неминуче і до цього треба готуватися». Характер Рів'єра немовби виписано тими мазками, що їх залишають сильні й різкі удари пензля. «Коли я караю, – говорить він, – аварій стає менше... Якби я був дуже справедливий, то нічний політ щоразу перетворювався б на гру зі смертю...» Невблаганний Рів'єр насправді лише краще за всіх розуміє, що ця професія не залишає місця для жодної неточності, розхлябаності – надто висока ціна. Так само неприйнятні азарт чи захоплення: пілот має бути точний і незворушний, як машина, – навіть більше за машину. Хоч насправді – де ж йому подітися від свого людського ества? «Мене вже оповивали тумани. Я, рейсовий пілот, уже скуштував гіркої плоти нічних польотів...» Певна річ, є в позиції Рів'єра і той фетишизм технічного прогресу, на який захворіло людство, ще не підозрюючи, яка то пастка. Аналогія із атомною зброєю, заручниками якої опинилися всі, не буде тут перебільшенням. «Літак, – застерігає Екзюпері, – не мета, це знаряддя. Таке саме знаряддя, як плуг». Твір сповнений виняткового драматизму: бентежний здогад, що цей шлях незворотний і ми ще не знаємо, що чекає нас на ньому, бринить, здається, між рядками, хоч автор широко захоплюється й мужніми льотчиками, і їхніми машинами, й радіоперегуком станцій крізь простори ночі. Він тим більше вірить у технічний прогрес, що й сам працює як винахідник: не сумнівається, що машини ставатимуть дедалі надійніші та безпечніші. Але ось молода дружина пілота дивиться на нього, коли він спить перед рейсом, а згодом стане відомо, що то був його останній рейс...

Не лише літературна традиція, до якої належить Екзюпері, а й його власний спосіб бачення та осягнення світу, філософсько-поетична наснаженість цієї прози роблять його стиль напрочуд афористичним. Та афористичність походить від необхідності битися над вічними питаннями, пізнавати найсуттєвіше. «Істина – це не те, що всі бачать». Ні, це аж ніяк не прагнення «сказати красиво» чи бути умисно глибокодумним: не був би це він, із його

правдивістю та щирістю. Але доба, як той Сфінкс, вимагає, аби хтось осмислював її проблеми, розгадував її загадки. Якщо додумувати до кінця, якщо не боятися й не ховати голову в пісок – ті нелегкі й часто невтішні роздуми врешті загусають у кристали таких афоризмів. Окремі з них уже давно стали загальним надбанням, і їх чули або й повторювали навіть ті, хто ще не читав цих книжок. Та коли ви впізнаєте в тексті отакий афоризм, то помітите, що його щільно оточують інші такі самі: це не окремий кристал, а те, що геологи звуть друзою кристалів, – скупчення їх, своєрідний кристалічний букет! «...Велич усякої професії, можливо, саме в тому, що вона об'єднує людей, адже єдина справжня розкіш – це розкіш людського спілкування.

Працюючи тільки заради матеріальних достатків, ми самі будуємо собі в'язницю. І замикаємось у самотності разом зі своїм статком – цим попелом, який не дає нічогісінько, заради чого варто було б жити». Коли це актуальніше – в часи, коли писалося, чи тепер? Романтичний пілот, ідеаліст, доросле дитя, Екзюпері, однак, бачив багато проблем дуже тверезо й чітко. Бачив світ, що ладен подібно до скорпіона вкусити власний хвіст, бачив загрозливу нерівномірність цивілізаційного розвитку: над пустелею літак, а в пустелі ворожнеча племен диких кочівників... Ніби щоб засвідчити всім безмежні можливості доброї волі до порозуміння, він навіть із тими дикунами вмів налагодити приязні стосунки. І їхні вожді приходили до нього у форт на пораду, а пустелею ширились легенди про незвичайного «румі»... «Земля, – написав він у «Планеті людей», – допомагає нам збагнути самих себе». Особливо коли так кардинально змінюється картина світу і всі уявлення про відстані, швидкості, час і простір. Саме від цієї зміни масштабу та ракурсу – парадоксальна часом образність письменника. А проте вона такою не видається: секрет Екзюпері в тому, що читач напрочуд невимушено приймає цю нову «оптику», легко й швидко освоюється з нею і вже ніби й не помічає, що теж дивиться з висоти кількох тисяч метрів, крізь розриви хмар. «Ми оцінюємо людину по її місцю у Всесвіті, дивлячись в ілюмінатор, як у мікроскоп». Може, люди так швидко звикли до цього тому, що, перш ніж злетіти, багато віків мріяли про таку можливість, складали казки й легенди про цю мрію?

Авіація швидко стала явищем буденним, але чудо від того не зникло. «Чудеса трапляються так часто», – запевняє письменник. Адже літаком можна дістатися в цілком недоступні раніше місця, де справді ще ніколи ніхто не був; літак переносить вас «прямо в серце невідомого». Іноді винагородою за вимушену посадку може бути видовище, якого ніхто не бачив і яке важко змалювати словами. Як те, що побачив пілот на «узбережжі Сахари»: чорні яблука метеоритів на білій скатерці неприступного вапнякового плоскогір'я. Тристаметровий шар черепашок, дно доісторичного моря – і дарунки космічної безодні. Прокинувшись уночі на гребені дюни, можна злякатися свого відчуття, що падаєш у зоряне небо, – і сила земного тяжіння, яку так затято долають пілоти, раптом видається «всемогутньою, як любов».

«І я починаю розуміти, – говорить Екзюпері у «Планеті людей», – що дійти сенсу всього того, що ми бачимо, можна тільки через культуру, цивілізацію і свою працю». Надто подібно на те, що він проникливо передбачив ще одну майбутню пастку: пустелю бездуховності, поп-культури, індустрію бездумних розваг, що апелюють до елементарного в людині і відчужують її від інших.

«На світі дуже багато людей, яким ніхто не допоміг пробудитися...» У кожному разі, роз'єднаність і відчуження – це те, що справді зароджувало в нього тривогу, те, що він палко оскаржував і самою творчістю своєю прагнув здолати. Дивлячись із висоти на вогники людських осель, він гостро відчував, що «треба подати одне одному звістку», що, випадаючи з живого ланцюжка, людина стає слабкою й zagrożеною. Може, й страшне лихо ворожнечі та воєн – теж наслідок відчуження.

Безглуздя, абсурдність і потворність війни Екзюпері показав у «Військовому льотчику», як, може, ніхто більше – при тому, що про це стільки написано! Як горіли села на півночі Франції, коли це вже була цілком марна жертва, які безпорадні були біженці на тій дорозі до Аррасу («Вони вже нічого не бояться: вони спустошені»). Ці роздуми про поразку, яка вже сталася, хоч сторони ще воюють, сповнені невимовної гіркоти. Ціла країна у смертельній вирві. Можна не сумніватися, що згодом історики всьому знайдуть пояснення й належне потрактування. Але за цією іронією – безмежний біль за свою вітчизну, за свій народ у його гірку годину. «Я існую тільки тому, що мене живить мое коріння»: саме людина вкорінена – найвищий ступінь людської суті, найповніший її вияв. І це зовсім не суперечить тому, що Земля – наш спільний дім. Та все одно є край, країна, де ти свій, де ти особливо до всього причетний і де твоя відповідальність найвища. Екзюпері, ніби й не зупиняючись на цьому спеціально, засудив, заперечив, оскаржив ескапізм – втечу як життєву філософію, як принципову некоріненість: «Але духовний простір не можна знайти. Його створюють. А втеча ніколи ні до чого не приводила». І знову з нинішньої дистанції це здається інтуїтивним передбаченням майбутніх процесів, до того ж іще й з покликанням саме на письменника: якщо всі ми – люди Землі, хіба так уже важливо, щоб наші діти народилися там само, де народилися ми й наші батьки, щоб вони успадкували край і мову?... Ще у «Планеті людей» Екзюпері намагався досягнути таємниці смерті, оповівши про відхід із життя старої селянки: в оточенні синів, під голоси онуків на подвір'ї. «Мати передала дітям не тільки життя, вона навчила їх рідної мови, довірила їм багатство, повільно зібране протягом віків, – духовну спадщину...» Виникає відчуття, що це не може бути переклад з французької, що ці слова одразу були написані українською і що стосуються вони нас із вами і наших пекучих проблем. І що автор сумовито-ніжної казки про маленького принца з маленької планети сам не міг уявити, як багато тих проблем передбачив, ніби зазирнувши в наступне століття. Ось нічний поїзд, яким примусово повертаються додому вислані з Франції заробітчани. Спотворені злиднями й рабською працею батьки, а з ними така славна дитина – «прекрасна обіцянка життя». «Він, як той маленький казковий принц, – зігрітий теплим і розумним піклуванням, ким тільки він не став би!» А проте – ростиме, як троянда без садівника. «Маленький Моцарт, як і всі, попаде під той самий страшний прес. І зробить найвищою своєю радістю гидотну музику низькопробних кафешантанів. Моцарт – приречений».

Доволі складно дати жанрове визначення творам Екзюпері; це відчули вже перші його читачі та критики. Книжки його часто воліли ухильно називати просто «творами»; водночас це не стало на заваді вже згаданій Великій премії роману Французької академії. На загальний цей жанровий синкретизм не є

Й чимось надто несподіваним, бо відбиває характерну тенденцію модерної літератури: звільнитися від жанрово-стильових обмежень, коли вони не допомагають розв'язувати нові творчі завдання. Читача невибагливого, як і читача рафінованого твори Екзюпері однаково полонять вільним плином довірливої оповіді, відчуттям, що саме тобі відкрито ці роздуми, спогади й картини, подеколи, але не завжди, структуровані чимось на зразок сюжету. Радше цю роль перебирає підпорядкованість внутрішньому ритмові, хоч і не знати, чи джерелом того ритму є двигун літака, чи биття авторового серця. Можна вирізнити як складові стилю певну репортажність та нарисовість, можна відзначити (і відзначено не раз, причому як закид) моралістичний компонент, але все це не пояснить, яким чином із таких складників утворюється стильовий сплав, що його найточніше було би визначити як поезію в прозі. Цитуючи ці тексти, ловиш себе на тому, що не хочеться уривати цитату, закривати лапки: кожна наступна фраза здається необхідним продовженням попередньої, з одної в другу перетікають невловні, але важливі смислові й асоціативні зв'язки, до того ж – той ритм... Точнісінько так буває при цитуванні гарних поезій, тому що вичленовується не лише текстовий фрагмент, а й невіддільна від цілості частина поетичного світу, частина розлитої в тій цілості «незримой субстанції», як мовив звичайно ж поет – український поет Леонід Первомайський. Дмитро Павличко стверджував: «Приклад Екзюпері показує, що земля і небо ідеально поєднуються в людині» – і вкладав у ці слова надзвичайно багато; знав, як роз'єднують у людині земне й небесне, заземлюють її, відлучають від високого неба й замінюють його духовним ерзацом тоталітарної ідеології. Екзюпері приходив до першого покоління своїх українських читачів, як, передусім, до читачів радянських: відповідно трактований, з наперед розставленими акцентами: романтик, шанувальник Радянського Союзу, щоправда підвладний «абстрактному гуманізму», дещо асоціальний – певно, через своє аристократичне походження. Але не такі прості були ті читачі: вони вже вдихнули дух «відлиги» шістдесятих років, дарма що відлигу змінили люті заморозки сімдесятих. Для них Екзюпері був насамперед вільною людиною, представником найстарішої європейської демократії, гуманістом аж ніяк не «абстрактним» і таким же конкретним патріотом своєї країни і нації. У новій картині світу, до якої прилучав нас Екзюпері, це було так логічно й незаперечно. Його достеменно присутність відчутна у пізній, «прощальній» ліриці Миколи Бажана:

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (https://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=38572314&from=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

